

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ-ФІЗІОТЕРАПЕВТА: НОРМАТИВНО-ДЕФІНІТИВНИЙ АНАЛІЗ

Psychology of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Vol. 1. pp. 177–184. [in Ukrainian].

3. Kolot, A. M. (2007). Vyshcha osvita yak chynnyk formuvannya lyudskoho kapitalu: suchasnyy stan, tendentsiyi rozvytku [Higher education as a factor in the formation of human capital: current status, development trends]. *Bulletin of the Precarpathian University. Economy*. Vol. 4. pp. 12–16. [in Ukrainian].

4. Korotkov, E. Kontsepsiya yakosti osvity [The concept of quality education]. *Osvita.ua*. 05.07.2006. Available at: <http://osvita.ua/school/manage/general/1342/> [in Ukrainian].

5. Melnychuk, I. M. (2012). Filosofsko-metodolohichni zasady profesynoyi pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesiy [Philosophical and methodological principles of professional training of future specialists of socionomic professions]. *Medical education*. No. 3. pp. 55–60. [in Ukrainian].

6. Ridings, B. (2010). Universitet v ruinakh [University in ruins]. Translated from English A. M. Korbuta. 304 p. Available at: http://www.gazeta.ru/politics/2009/05/18_a_2987620.shtml [in Russian].

7. Shorobura, I. (2019). Kontseptualni napryamy rozvytku vyshchoyi osvity v Ukrayini u konteksti yevropeyskoyi intehratsiyi [Conceptual directions of higher education development in Ukraine in the context of European integration]. *Youth and the market*. No. 8(175). pp. 28–31. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.179333> [in Ukrainian].

8. Yazvinska, O. M. (2011). Problema profesynoyi mobilnosti suchasnoho fakhivtsya v konteksti fundamentalizatsiyi profesynoyi pidhotovky [The problem of professional mobility of a modern specialist in the context of fundamentalization of professional training]. *Bulletin of the National Transport University*. No. 24 (1). pp. 32–36. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.03.2021

УДК 378.147:615.8

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.236338>

Катерина Павелків, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету
Олег Чепурка, здобувач ступеня доктора філософії Рівненського державного гуманітарного університету

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ- ФІЗІОТЕРАПЕВТА: НОРМАТИВНО-ДЕФІНІТИВНИЙ АНАЛІЗ

У статті представлено результати застосування нормативно-дефінітивного підходу до питань формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх фахівців-фізіотерапевтів відповідно до вітчизняних та міжнародних освітніх документів, насамперед Світової Конфедерації фізичної терапії та Української Асоціації фізичних терапевтів. На підставі аналізу змісту українських та міжнародних документів про підготовку фахівців-фізіотерапевтів з'ясовано зміст основних дескрипторів, що визначають належний рівень професійної компетентності фахівців-фізіотерапевтів на бакалаврському та магістерському рівнях підготовки. Представлено визначення професійної компетентності майбутнього фахівця-фізіотерапевта; проаналізовано його основні професійні компетенції (розуміння концепції знань; клінічні, міжособистісні, технічні навички; навички комплексного розв'язання професійних проблем та клінічної оцінки), їх здоров'язберезувальний зміст; здійснено класифікацію професійних компетенцій фахівця-фізіотерапевта та обґрунтовано їх співвідношення з його здоров'язберезувальною компетентністю.

Ключові слова: професійна компетентність; здоров'язберезувальна компетентність; фахівець-фізіотерапевт; дескриптори.

Рис. 1. Табл. 1. Літ. 21.

Kateryna Pavelkiv, Doctor of Sciences (Pedagogy), Associate Professor, Professor of the Foreign Languages Department, Rivne State University of Humanities
Oleh Chepurka, Applicant for the degree of Doctor of Philosophy, Rivne State University of Humanities

HEALTH KEEPING COMPETENCE OF FUTURE SPECIALIST IN PHYSICAL THERAPY: NORMATIVE AND DEFINITIVE ANALYSIS

The article presents the results of application of normative and definitive approach to the problems of formation health keeping competence of future specialists in physical therapy according to domestic and international documents in education, in particular World Confederation of Physical Therapy and Ukrainian Association of Physical Therapy. On the basis of content analysis of Ukrainian and international documents of training specialists in physical therapy the content of main descriptors is discovered, which define appropriate level of professional

competence of physical therapy specialists at bachelor's and master's degree training. Professional competence of future specialist in physical therapy is defined in the article as a complex of professional knowledge, skills and abilities in sphere of physical therapy, and either includes personal and professional characteristics, that allow physical therapist to carry out professional duties, provide professional development and self-fulfillment.

The analysis of basic professional competences of future specialists in physical therapy, such as understanding of knowledge, clinical skills, interpersonal skills, and technical skills, problem solving skills and clinical judgment and their health keeping content are presented in the article. The classification of professional competences of the specialist in physical therapy is introduced and their correlation with health keeping competence is substantiated.

Taking into account the duality of the notion "health keeping competence", it is emphasized on the importance of both components for its core understanding. Competence is considered as a basic notion in the theory and methodology of professional education and "health keeping" is viewed as a content of the competence in question. On the basis of scientific resources analysis health keeping competence of future specialists in physical therapy is defined as one that has significant distinction, that is first of all expressed in the content of professional activity of physical therapist defining.

Keywords: professional competence; health keeping competence; specialist in physical therapy; descriptors.

Постановка проблеми. Сучасні глобалізаційні процеси у сфері вищої освіти, узгодження Україною основних європейських документів про освіту, в тому числі й Болонської декларації (1999) вимагає унормування основних напрямів підготовки фахівців у закладах вищої освіти, структури їхніх професійних компетенцій, очікуваних результатів професійної підготовки та індикаторів якості вищої освіти за окремими освітніми програмами. Такі об'єднувальні процеси, зі свого боку, ставлять завдання теоретичного обґрунтування компетентнісного підходу до підготовки вузькоспеціалізованих фахівців окремих галузей діяльності, до яких належить і підготовка фахівців з фізіотерапії як представників галузі охорони здоров'я. Наукові розвідки з питань формування їхньої професійної компетентності засвідчують необхідність належного дефінітивного і нормативно-документального аналізу з метою визначення особливостей змісту, форм, методів професійної підготовки названих фахівців, покликаних забезпечити превентивацію та реабілітацію у сфері охорони життя пацієнтів.

Здоров'язбережувальна компетентність фахівців-фізіотерапевтів є значущою складовою їх загальної професійної компетентності, має власну специфіку порівняно з названою компетентністю, притаманною представникам інших професій, адже фізіотерапевти, крім власного сформованого рівня здоров'язбережувальної компетентності, покликані розвивати названу компетентність у своїх пацієнтів.

Аналіз останніх досліджень. Щодо поняття "компетентність" (як компетентність майбутнього фахівця), то його сутність і зміст розкриваються у численних наукових працях українських та зарубіжних дослідників (Ч. Банах, 2001 [20]; М. Головань, 2008 [3]; Р. Гуревич, М. Кадемія [5], О. Дубасенюк [7]; О. Овчарук, 2004 [12]; Я. Сікора [15]; С. Якименко, 2011 [19] та ін.). Попри достатню вивченість цього поняття, зауважимо,

що його екстраполяція на окрему вузьку галузь професійної діяльності визначає специфіку тлумачення компетентності загалом та площину застосування професійної компетентності в діяльності фахівця. Найбільш численну групу науковців становлять дослідники педагогічної компетентності в усіх можливих її виявах, названі вище. Крім того, досить багато з проаналізованих нами праць присвячені формуванню професійної компетентності представників різного роду силових структур та Збройних Сил України (О. Діденко, 2014 [6]; О. Маслій, 2008 [11]; В. Ягупов, В. Свистун, 2007 [18] та ін.); менеджерів та економістів (Г. Євтушенко, 2012 [8]; І. Саух [14] та ін.) тощо. Щодо наукових досліджень з проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців системи охорони здоров'я, то вони переважно стосуються підготовки майбутніх лікарів чи середнього медичного персоналу (С. Бухальська, 2009 [1]; Ю. Вороненко, О. Мінцер [2]; Я. Кульбашна, 2014 [9]; К. Хоменко, 2015 [14] та ін.); натомість компетентнісні засади професійної підготовки фахівців у сфері фізіотерапії вивчені значно менше, що актуалізує проблему й тему нашого дослідження. У зв'язку з цим вважаємо такими, що *не знайшли повного відображення* в науковій літературі, питання: структури та змісту професійної компетентності майбутнього фізіотерапевта; особливостей формування здоров'язбережувальних знань, вмінь та навичок зазначеного фахівця; специфіки професійних компетенцій майбутніх фізіотерапевтів серед інших представників сфери охорони здоров'я тощо. Виходячи з недостатньої вивченості проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців-фізіотерапевтів, вважаємо, що цей аспект потребує більш детального дослідження.

Мета статті: обґрунтувати зміст здоров'язбережувальної компетентності з точки зору компетентнісного підходу до професійної

підготовки фахівців-фізіотерапевтів у нормативному та дефінітивному сенсах.

Методи дослідження. З огляду на тему та проблему дослідження у його процесі нами було реалізовано переважно теоретичні методи дослідження: *аналізу* наукової літератури та міжнародних освітніх документів; *класифікації* та *систематизації* дослідницького матеріалу, *аналізу змісту* понять здоров'язбережувальної та професійної компетентності майбутнього фахівця-фізіотерапевта, *проектуювання моделі* структури професійних компетенцій означених фахівців.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на *двоєдність* поняття "здоров'язбережувальна компетентність", зазначимо, що обидва складники цього словосполучення мають принципове значення для розуміння його сутності: компетентність як базове поняття теорії і методики професійної освіти, з одного боку, та "здоров'язбереження" – як змістове наповнення означеної компетентності.

Як свідчить вивчена нами наукова література, професійну компетентність фахівця найчастіше пов'язують зі сформованими у нього знаннями, вміннями й навичками у майбутній професійній сфері, а також з розвиненими особистісними й професійними якостями, що сприяють реалізації випускника ЗВО як фахівця у певній галузі. Виходячи з цього, ми *визначаємо професійну компетентність майбутнього фахівця-фізіотерапевта* як комплекс професійних знань, вмінь та навичок професійної діяльності в галузі фізіотерапії, а також особистісних і професійних характеристик, що уможливають ефективне виконання фахівцем-фізіотерапевтом своїх професійних обов'язків, забезпечують його професійне зростання та самореалізацію.

Виходячи з проаналізованої нами наукової літератури, можемо констатувати значну дефінітивну розбіжність в окресленні досліджуваної нами компетентності; в літературі використовуються синонімічно поняття "здоров'язбережувальна компетентність", "здоров'язбережна компетентність" та "здоров'язберігаюча компетентність". Водночас, визначення наведених понять найчастіше збігаються або дуже схожі між собою, що наводить на думку про їхню тотожність в науково-педагогічному дискурсі. Так, здоров'язбережна компетентність найчастіше (за С. Гримблат, 2009) [4] тлумачиться як здатність людини планувати й реалізувати свою життєдіяльність згідно з вимогами здоров'я і безпеки – для себе та навколишніх. В. Омеляненко (2009) визначає

здоров'язбережну компетентність як сукупність знань і вмінь щодо формування, збереження й зміцнення здоров'я здорових людей [13].

На основі аналізу наукової літератури зауважимо, що здоров'язбережувальна компетентність майбутнього фізіотерапевта, на відміну від такої самої компетентності фахівців інших напрямів підготовки, має суттєву специфіку, що виражається насамперед у визначенні змісту професійної діяльності фізіотерапевта, яке міститься у документах Української Асоціації фізичної терапії [16]. Згідно з документами Асоціації, укладеними на основі визначень Світової Конфедерації фізичної терапії, "фізичний терапевт / фізіотерапевт є незалежний фахівець галузі охорони здоров'я, який є відповідальним за розвиток, підтримку чи відновлення рухових функцій та рухливості протягом усього життя, застосовуючи практичну діяльність, засновану на доказах. Фізичний терапевт полегшує біль та лікує чи запобігає появі фізичним станам, що викликані травмою, захворюванням чи іншим ураженням. Фізичний терапевт надає можливість пацієнту та особам, які за ним доглядають, керувати станом пацієнта поза межами клініки. Фізичний терапевт провадить свою діяльність у межах своєї сфери практичної діяльності і Етичного кодексу та професійної поведінки" [16]. Таким чином, фахівець-фізіотерапевт має не лише сформувати власний рівень здоров'язбережувальної компетентності, але й дбати про формування цієї компетентності у своїх пацієнтів. У європейських документах про професійну підготовку фізіотерапевтів визначено також основні *дескриптори*, що ілюструють належний рівень професійної компетентності фахівців-фізіотерапевтів на бакалаврському та магістерському рівнях підготовки, а саме:

1. *Рівень 6 (підготовка бакалаврів)* передбачає: сформованість комплексу знань про сферу професійної діяльності (включно зі сформованим критичним мисленням і ставленням до теорій та принципів діяльності); розвинений новаторський підхід до майбутньої професійної діяльності, сформовані навички професійної майстерності, в тому числі й у непередбачуваних та комплексних завдань діяльності; здатність брати на себе відповідальність за розв'язання завдань професійної діяльності, розробляти та реалізувати проекти в професійній сфері, професійно зростати та самовдосконалюватися.

2. *Рівень 7 (підготовка магістрів у сфері фізіотерапії)* передбачає: сформованість високоспеціалізованих знань у галузі практичної фізіотерапевтичної діяльності; наявність

оригінального мислення фахівця; здатність до теоретичного обґрунтування та реалізації наукових експериментальних досліджень; розвиненість спеціалізованих професійних навичок для виконання завдань професійної діяльності; здатність до постійного оновлення професійних знань та вмінь; сформованість уміння розвивати сферу професійної діяльності, модифікувати її згідно із сучасними професійними завданнями у галузі фізіотерапії; здатність вносити свій індивідуальний внесок у загальний розвиток сфери фізіотерапевтичної діяльності [21].

Як бачимо, у документах Світової Конфедерації та Української Асоціації фізичної терапії чітко прописано компетентнісні засади професійної підготовки фахівців-фізіотерапевтів. Професійну компетентність фахівця-фізіотерапевта унормовано на європейському рівні у сукупності кількох основних *професійних компетенцій*, як-от:

1. *Розуміння концепції знань* (understanding of knowledge), тобто наявність комплексного знання про сферу майбутньої професійної діяльності, зі сформованими вміннями та навичками здійснення основних професійних функцій фізіотерапевта у лікувальних та \ або реабілітаційних закладах різного рівня й типу, залежно від держави, яка здійснює професійну підготовку названих фахівців.

2. *Клінічні навички* (clinical skills), що передбачають обізнаність (як вміння, доведені до автоматизму, тобто стійкі навички) у здійсненні основних професійних операцій та дій, пов'язаних з фізіотерапевтичною допомогою пацієнтам; здатність до використання навичок клінічного мислення у кожній професійній ситуації, в тому числі у співпраці з пацієнтом.

3. *Міжособистісні навички* (interpersonal skills), тобто сформовані вміння й навички ефективного професійного та особистісного спілкування; здатність до врегулювання суперечностей та конфліктів у професійній сфері; вміння будувати професійно й особистісно доцільні й комфортні відносини у сфері професійної діяльності фізіотерапевта; вміння демонструвати професійну поведінку й цінності фізіотерапевтичної галузі як сфери охорони здоров'я пацієнта; вміння забезпечити психологічний комфорт та гідність кожного пацієнта упродовж всього процесу професійної комунікації з фізіотерапевтом.

4. *Навички комплексного розв'язання професійних проблем* (problem solving) – сформовані навички оперативного реагування в кожній конкретній професійній ситуації (в тому числі скринінгу в т. зв. "ситуації червоного прапора") із залученням інтегрованих міждисциплінарних команд чи індивідуальної

професійної діяльності; здатність до групового й індивідуального прийняття рішень; належний рівень відповідальності за їх прийняття й втілення у професійну діяльність.

5. *Навички клінічної оцінки* (clinical judgment), що визначають рівень сформованості здатності фахівця-фізіотерапевта до комплексної оцінки професійної ситуації, вміння застосувати актуальний набір фізіотерапевтичних методів, технік і методик задля її вирішення; здатність до мінімізації ризиків та небезпек у діагностиці та проведенні фізіотерапевтичної діяльності.

6. *Технічні навички* (technical skills) – навички належного володіння сучасним обладнанням фізіотерапевта, інформаційно-технологічним ресурсом професійної сфери; здатність залучати до розв'язання професійних завдань науково-дослідницький та інформаційний ресурс суміжних галузей знання та практичної діяльності.

7. Загальна структура професійних компетенцій майбутнього фахівця-фізіотерапевта (за українськими та міжнародними освітніми документами в галузі фізіотерапії) та місце здоров'язбережувальної компетенції фізіотерапевта в цій структурі представлена нами на рисунку 1.

Визнаємо дуже важливим, що в нормативних програмних документах Світової Конфедерації та Української Асоціації фізіотерапевтів окремо прописано *вимоги до сформованості компетенцій майбутніх фахівців-фізіотерапевтів з підтримки здорового способу життя та запобігання*, які, власне, й складають основу здобов'язбережувальної компетентності названого фахівця. Серед таких компетенцій європейські документи наголошують на:

1) *біопсихосоціальному підході* до визначення детермінант здоров'я; за цим підходом, кожне захворювання спричинене комплексним впливом сукупності чинників, серед яких біологічні (біохімічні, генетичні), психологічні (індивідуально-психологічні особливості організму), соціальні (соціально-економічні ситуація в суспільстві, культурна специфіка, стан родини тощо);

2) значущості застосування *мотиваційних бесід* (як клієнт-орієнтованого способу консультування з метою зміни в поведінці пацієнтів) та імплементації самоуправлінських стратегій у розвиток здорового способу життя пацієнтів;

3) необхідності запобігання клінічним проявам захворювання шляхом реалізації біопсихосоціального підходу і *планування здорового способу життя* фізіотерапевта та його пацієнтів.

Враховуючи класифікацію основних видів

**ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ-ФІЗІОТЕРАПЕВТА:
НОРМАТИВНО-ДЕФІНІТИВНИЙ АНАЛІЗ**

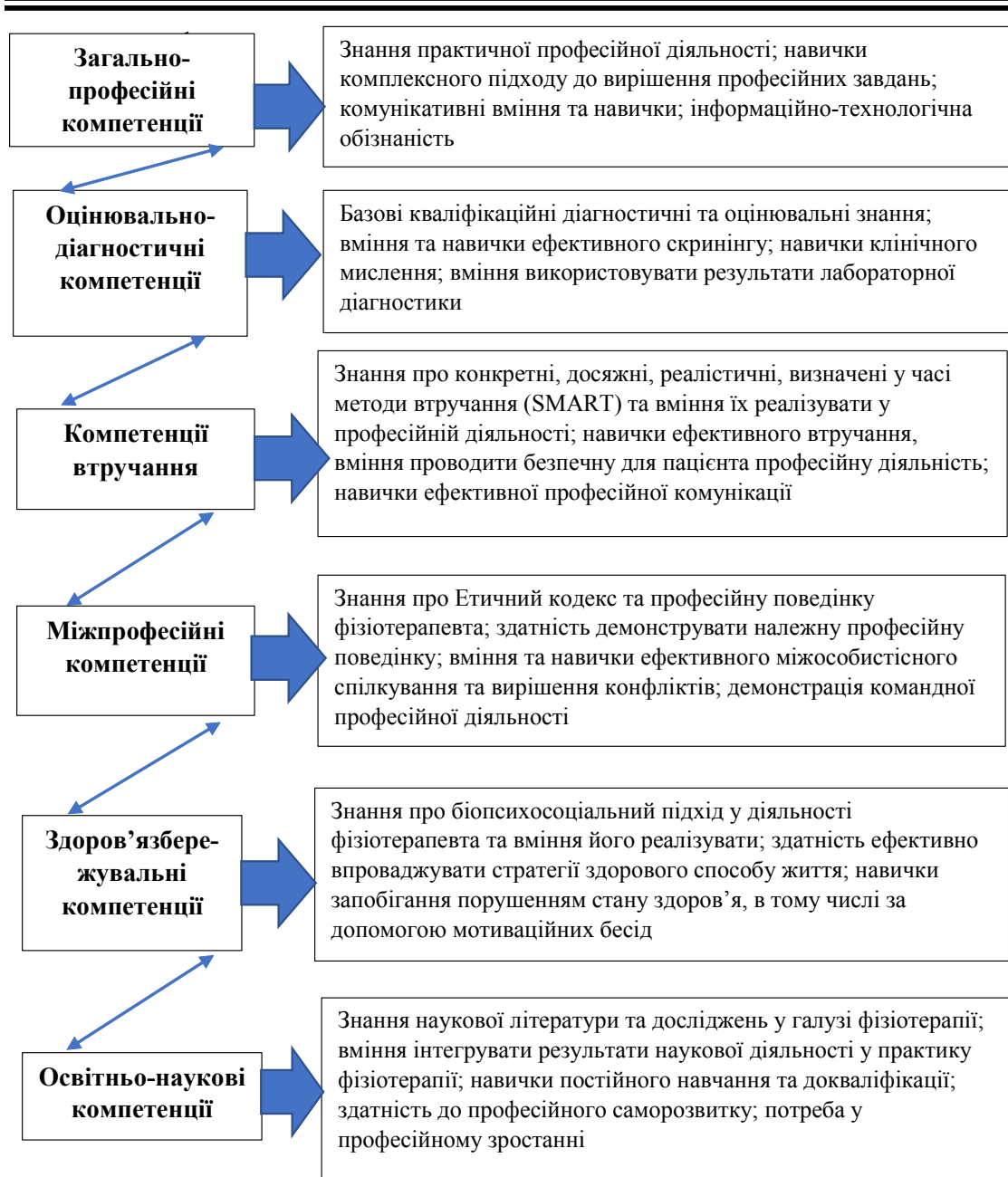

Рис. 1. Здоров'язберезувальна компетентність у загальній структурі професійної компетентності майбутнього фахівця-фізіотерапевта

професійної компетентності, викладену у дослідженні А. Маркової (1996) [10], ми екстраполювали цю класифікацію на поняття здоров'язберезувальної компетентності майбутніх фахівців-фізіотерапевтів і виклали результати наших міркувань у таблиці 1.

Висновки. Отже, у процесі дослідження було реалізовано нормативно-дефінітивний підхід до проблеми формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх фахівців-фізіотерапевтів відповідно до вітчизняних та

міжнародних освітніх документів, насамперед, Світової Конфедерації фізичної терапії та Української Асоціації фізичних терапевтів. Обґрунтовано визначення професійної компетентності майбутнього фахівця-фізіотерапевта як комплексу професійних знань, вмінь та навичок професійної діяльності в галузі фізіотерапії, а також особистісних і професійних характеристик, що уможливають ефективне виконання фахівцем-фізіотерапевтом своїх професійних обов'язків, забезпечують його

Таблиця 1.

**Основні види професійної компетентності (за А. Марковою) та їх співвідношення
зі здоров'язбережувальною компетентністю фахівця**

Вид професійної компетентності	Зміст цього виду професійної компетентності фахівця	Співвідношення зі здоров'язбережувальною компетентністю майбутнього фахівця-фізіотерапевта
Спеціальна	Здатність прогностично сприймати власний професійний розвиток та становлення; володіння професійною діяльністю на достатньому та високому рівні	Цей вид компетентності фахівця-фізіотерапевта включає наявність у нього знань про здоров'язбереження як професійне поняття, процес та результат власної професійної діяльності. Становлення здоров'язбережувальної компетентності відбувається одночасно із загальними процесами професійного становлення фахівця-фізіотерапевта
Соціальна	Здатність працювати в команді, наявність навичок професійної комунікації, групової співпраці; наявність належного рівня соціальної відповідальності за процес та результати своєї професійної діяльності	В межах соціального виду професійної компетентності має бути сформована здатність фахівця-фізіотерапевта працювати в інтердисциплінарних медичних групах, в лікарських колективах, що, в свою чергу забезпечить більш ефективну медичну та післямедичну допомогу клієнтам. У майбутнього фізіотерапевта має бути сформований, крім того, належний рівень навичок професійного спілкування в сфері фізіотерапії, здатність розвивати та відчувати відповідальність за збереження здоров'я свого та своїх клієнтів
Особистісна	Здатність до особистісного саморозвитку, до професійного самовираження, вміння попередити/коректувати процеси професійного вигорання	У межах особистісної компетентності здоров'язбережувальні знання, вміння й навички мають двоякий характер: з одного боку, вони сприяють збереженню власного (в тому числі й професійного) здоров'я, чим попереджують процеси професійного вигорання фізіотерапевтів як фахівців типу "людина-людина"; з іншого боку, наявність особистісної здоров'язбережувальної компетентності свідчить про здатність майбутніх фізіотерапевтів професійно (у процесі навчання – квазіпрофесійно) розвиватися й самовиражатися як майбутні кваліфіковані працівники сфери охорони здоров'я
Індивідуальна	Здатність до раціональної організації професійної діяльності; наявність ознак розвитку професійної індивідуальності; протидія професійному старінню	У площині індивідуальної здоров'язбережувальної компетентності майбутній фахівець-фізіотерапевт має сформулювати належний рівень знань, вмінь та навичок раціональної організації фізіотерапевтичної діяльності у закладах охорони здоров'я різного рівня і виду. Крім того, фахівець-фізіотерапевт повинен постійно поповнювати свої знання, оволодівати новими техніками й методиками професійної діяльності в галузі фізіотерапії (з урахуванням швидкоплинних процесів інформаційно-технологічного переоснащення галузі та загальних процесів глобалізації) з метою попередження професійного старіння

[Джерело: розроблено автором]

професійне зростання і самореалізацію. На підставі аналізу змісту українських та міжнародних документів про підготовку фахівців-фізіотерапевтів з'ясовано зміст основних дескрипторів, що визначають належний рівень професійної компетентності фахівців-фізіотерапевтів на бакалаврському і магістерському рівнях підготовки. Проаналізовано основні професійні компетенції майбутнього фахівця-фізіотерапевта (розуміння концепції знань;

клінічні, міжособистісні, технічні навички; навички комплексного розв'язання професійних проблем та клінічної оцінки) та їх здоров'язбережувальний зміст; екстрапольовано класифікацію професійних компетенцій фахівця-фізіотерапевта та обґрунтовано їх співвідношення з його здоров'язбережувальною компетентністю.

Перспектива подальших досліджень полягає в обґрунтуванні змісту здоров'язбережувальної компетентності майбутнього фахівця-фізіотерапевта.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бухальська С. Є. Компетентнісний підхід. Теоретичний аналіз ключових дефініцій вищої медичної освіти. *Нова педагогічна думка*. 2009, № 2. С. 84–88.
2. Вороненко Ю. В., Мінцер О. П. Безперервний професійний розвиток лікарів і провізорів – нові принципи побудови системи. *Медична освіта*. 2011, № 2. С. 41–44.
3. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*, 2008. № 3. С. 23–30.
4. Гримблат С. О., Зайцев В. П., Крамской С. И. Здоровье сберегающие технологии в подготовке специалистов: Учебно-методическое пособие. Харьков: Коллегиум. 2005. 184 с.
5. Гуревич Р., Кадемія М. Професійна компетентність майбутнього педагога: як її формувати? *Витоки педагогічної майстерності*, 2012. Вип.10. С.66–70.
6. Діденко О. В. Особливості впровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку майбутніх офіцерів у ВНЗ. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2014. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadsps_2014_3_6.pdf3 (дата звернення: 26.04.2021)
7. Дубасенко О. А. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 412 с.
8. Євтушенко Г. І., Куценко В. І. Формування менеджера, як фахівця: проблеми та перспективи. *Науковий вісник НУДПС України*. 2012, № 1. С. 12–21.
9. Кульбашна Я. А. Конкретизація поняття “формування професійної компетентності майбутніх стоматологів”. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014, Вип. 36. С. 221–229.
10. Маркова А. К. *Психология профессионализма*. Москва: Международный гуманитарный фонд “Знание”, 1996. 308 с.
11. Маслій О. М. Визначення організаційно-педагогічних умов формування компетенції майбутніх офіцерів у сфері військово-економічної логістики. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. Педагогічні науки*. 2008, № 45/2. С. 98–102.
12. Овчарук О. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.
13. Омеляненко В.Г. Формування здоров'язбережної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури. *Проблеми фізичного виховання і спорту*. 2009, №12. С.139–142.
14. Саух І. В. Моделі професійної компетентності менеджера туристичної індустрії як основа конкурентоспроможності галузі. *Економіка. Управління. Інновації*. 2010, № 2 (4). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_2_38. (Дата звернення: 27.04.2021).
15. Сікора Я. Б. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики. *Професійна підготовка вчителів в умовах упровадження кредитно-модульної системи*. Київ : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка. 2007. С. 49–53.
16. *Українська Асоціація фізичних терапевтів*. URL: <https://physrehab.org.ua/uk/resource/education/education-policy/minimum-competencies/> (дата звернення: 26.04.2021).
17. Хоменко К. П. Формування професійної компетентності майбутніх лікарів *Гуманітарний вісник ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”*. 2015, Вип. 36, Том II (62). С. 321–330.
18. Ягупов В. В., Свистун В. І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2007. Т.71. С. 3–8.
19. Якименко С. І. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах вищого навчального закладу. Київ: Видавничий Дім “Слово”. 2011. 464 с.
20. Banach Cz. (2001). Edukacja nauczycielska dla reformy i rozwoju edukacji w Polsce. E. Saiata (Red.). *Kompetencje zawodowe nauczycieli a problemy edukacji*. Radom: ITE-PIB. S.11–18.
21. Policy Statement on Physiotherapy Education of the Europe Region World Physiotherapy. 2014. URL: https://www.erwcpt.eu/education/education_policy (дата звернення: 27.04.2021).

REFERENCES

1. Bukhalska, S. Ye. (2009). Kompetentnisnyi pidkhd. Teoretychnyi analiz kliuchovykh defynitsii vyshchoi medychnoi osvity [Competence approach. Theoretic analysis of key definitions of higher medical education]. *New pedagogical thought*. No. 2. pp. 84–88. [in Ukrainian].
2. Voronenko, Yu. V. & Mintser, O. P. (2011). Bezpererivnyi profesiynyi rozvytok likariv i provizoriv – novi pryntsypty pobudovy systemy [Continuous professional development of doctors and pharmacists – new principles of system construction]. *Medical education*. No. 2. pp. 41–44. [in Ukrainian].
3. Holovan, M. S. (2008). Kompetentsiia i kompetentnist: dosvid teorii, teoriia dosvidu [Competence and competency: experience of the

- theory, theory of experience]. *Higher education in Ukraine*, No. 3. pp. 23–30. [in Ukrainian].
4. Grimblat, S. O., Zaytsev, V. P. & Kramskoy, S. I. (2005). Zdorovye sberegayushchiye tekhnologii v podgotovke spetsialistov: uchebno-metodicheskoye posobiye [Health keeping technologies in training of specialists]. Kharkov, 184 p. [in Russian].
5. Hurevych, R. & Kademiia, M. (2012). Profesiina kompetentnist maibutnoho pedahoha: yak yii formuvaty [Professional competence of future pedagogue: how to form it]. *The origins of pedagogical skills*. Vol.10. pp.66–70. [in Ukrainian].
6. Didenko, O. V. (2014). Osoblyvosti vprovadzhenia kompetentnisnoho pidkhodu u profesiinu pidhotovku maibutnikh ofitseriv u VNZ [Peculiarities of competence approach implementation in the training of future officers in higher educational establishment]. *Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*. Vol. 3. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2014_3_6.pdf3 (Accessed 26 Apr. 2021) [in Ukrainian].
7. Dubaseniuk, O. A. (2011). Profesiina pedahohichna osvita: kompetentnisnyi pidkhid [Professional pedagogical education: competence approach]. Zhytomyr, 412 p. [in Ukrainian].
8. Ievtushenko, H. I. & Kutsenko, V. I. (2012). Formuvannia menedzhera, yak fakhivtsia: problemy ta perspektyvy [Formation of manager as a specialist: problems and perspectives]. *Scientific Bulletin of the National University of the State Tax Service of Ukraine*. No. 1. pp. 12–21. [in Ukrainian].
9. Kulbashna, Ya. A. (2014). Konkretyzatsiia poniattia "formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh stomatolohiv" [Concretization of the notion "formation of professional competence of the future dentists"]. *Pedagogy of formation of creative personality in higher and general education schools*. Vol. 36. pp. 221–229. [in Ukrainian].
10. Markova, A. K. (1996). Psikhologiya professionalizma [Psychology of professionalism]. Moscow, 308 p. [in Russian].
11. Maslii, O. M. (2008). Vyznachennia orhanizatsiino-pedahohichnykh umov formuvannia kompetentsii maibutnikh ofitseriv u sferi viiskovo-ekonomichnoi lohistyky [Determination of organizational and pedagogical conditions of competency formation of future officers in the sphere of military and economical logistics]. *Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after B. Khmelnytskyi. Pedagogical sciences*. No. 45/2. pp. 98–102. [in Ukrainian].
12. Ovcharuk, O. (2004). Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukraïnski perspektyvy [Competence approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives]. Kyiv, 112 p. [in Ukrainian].
13. Omelianenko, V. H. (2009). Formuvannia zdoroviazberezhnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia fizychnoi kultury [Formation of health keeping competence of future physical education teacher]. *Problems of physical education and sports*. No.12. pp.139–142. [in Ukrainian].
14. Saukh, I. V. (2010). Modeli profesiinoi kompetentnosti menedzhera turystychnoi industrii yak osnova konkurentospromozhnosti haluzi [Models of professional competence of the tourist industry manager as a basis of the branch competitiveness]. *Economy. Management. Innovations*. No. 2 (4). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_2_38. (Accessed 27 Apr. 2021). [in Ukrainian].
15. Sikora, Ya. B. (2007). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia informatyky [Formation of professional competence of future computer science teacher]. *Professional training of teachers in the conditions of introduction of credit-modular system*. Kyiv, pp. 49–53. [in Ukrainian].
16. Ukrainska Asotsiatsiia fizychnykh terapevtiv [Ukrainian Association of Physical Therapists]. Available at: <https://physrehab.org.ua/uk/resource/education/education-policy/minimum-competencies/> (Accessed 26 Apr. 2021). [in Ukrainian].
17. Khomenko, K. P. (2015). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh likariv [Formation of professional competence of future doctors]. *Humanitarian Bulletin of Pereyaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University named after Hryhoriy Skovoroda*. Issue. 36, Vol II (62). pp. 321–330. [in Ukrainian].
18. Iahupov, V. V. & Svystun, V. I. (2007). Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky fakhivtsiv u systemi vyshchoi osvity [Competence approach to training specialists in the system of higher education]. *Proceedings. Pedagogical, psychological sciences and social work*. Vol.71. pp. 3–8. [in Ukrainian].
19. Iakymenko, S. I. (2011). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia v umovakh vyshchoho navchalnoho zakladu [Formation of professional competence of future teacher in higher educational establishment]. Kyiv, 464 p. [in Ukrainian].
20. Banach, Cz. (2001). Edukacja nauczycielska dla reformy i rozwoju edukacji w Polsce [Pedagogical education for the reform and development of education in Poland]. (Ed.) E. Saiata. *Professional competencies of teachers and problems of education*. Radom, pp.11–18. [in Polish].
21. Policy Statement on Physiotherapy Education of the Europe Region World Physiotherapy. (2014). Available at: https://www.erwcpt.eu/education/education_policy (Accessed 27 Apr. 2021). [in English].

Стаття надійшла до редакції 22.03.2021